

DVA ODLOMKA IZ JEDNOG INTERVJUA

(Intervju Slobodana Vukovića sa Veljkom Petrovićem neposredno pred njegovu bolest i smrt, objavljen u listu „OVDJE“, Titograd, tri godine posle Veljkove smrti.)

S. V.: Kada sad pogledate svoja dela, šta Vam je ostalo neiskazano?

Cime ste najviše bili zaokupljeni kao pisac?

V. P.: Sve mislim da sam zaobilazio.

(Podvukao P. U.)

Meni se sve to čini, što kažu naše žene, „pitino dete“, okrajak od pite.

Nemajući energije, nemajući uslova, nisam sve obuhvatio, drobio sam i pravio delo o našem čoveku, o našoj prirodi, čak i o našim životinjama; sve je to naše nerazdeljivo.

S. V.: Šta mislite o svojim kritičarima?

V. P.: Baš ste pogodili, baš ste pogodili!... Ja uopšte nisam imao pravih kritičara. Ili me nisu razumeli ili nisu hteli, ne znam, ne znam, ne znam! (...) Ja sam se nadao da će neko pročitati celo moje delo i dobiti kompletan utisak. U modernim vremenima »posrednici« moraju da zainteresuju svet za jednog pisca. A pogotovo danas, kada se svet namnožio, potrebna je ta profesija — kritičarska. Samo što se kritičari orijentisu u literarnim obzirima... Izvesni obziri, postulati, upravljanje njihovim mišljenjima, preporukama. Još ču dodati: ja nisam bio profesor koji deli dacima ocene i diplome, i nisam nikada terao »pizmu«, trudio sam se da budem objektivan i pravedan. Ali, takvoga »zanatlijue odista nikao ne «ferma», jer, na žalost, čovek »ferma« onoga koga se boji. To sam sada privi put u životu kazao.

IZ JEDNOG RAZGOVORA SA VELJKOM PETROVICEM

»Reći ču ti šta je 'najvažnije' za jednog pisca! Ozbiljan pisac nikad ne sme da izade iz — koncentracije. Koncentracija je srž dobrog pisanja. I to ne samo kao usredstvenost na svoj unutrašnji svet, svoje doživljaje, već i usredstvenost na formu, oblik. Ako ti dolazi da napišeš roman, ne smes da ga napišeš ni kraći ni duži od onoga koliko je on zahteva. Ne smes da počneš jednu veliku formu, zatim da izgubiš koncentraciju, i da formu dovršiš pre njenog prirodnog kraja, odnosno da je ne razviješ u svim njenim potencijalnim mogućnostima. Sa drugom nekom formom je isto tako. Jedan doživljaj mora biti iscrpen. A to znači imati dobru koncentraciju. Veoma je opasno, a preteško svakako, povratiti jednom izgubljenu koncentraciju, ukoliko je to uopšte mogućno. A to se upravo mnogim talentovanim piscima dogodilo.«

DVA ODLOMKA: O KIĆU I CVEĆU, IZ STUDIJE RADOMIRA KONSTANTINOVICA O PESNIKU VLADISLAVU PETROVIĆU DISU

(Časopis III program, zima 71.)

»Tako je i kod Dučića, koji je najveći kičer srpske poezije, jer je najgorčenije nepomiren sa siromaštvo. Njegovi enterijeri, aranžirani eklektičkom rukom secesije, jugend-stila, njegovi »saloni«, plavi, iz dubrovačkih soneta i »carskih soneta« što bližastaju draguljima, zlatom i teškom svilom, čista su projekcija siromaštva pobunjenog protiv sebe i gladnoga bogatstva, i to u toj meri da oni prodiru i u prirodu, tako da, ne jednom (osim u sažetim, zgusnutim njegovim krokijima posvećenim prirodi), a posebno u poeziji do prvog svetskog rata, pri-

PAVLE UGRINOV

LITER SALAT 8

li krin, a jorgovan ponavlja plavu boju, koja je za Disa boja sreće, nadstvarne misli, prošlosti (kao i za Pandurovića, ali kod njega sa manjom izrazitošću), rajskinebeskog svetla koje je dozivao.«

NAPOMENA UZ STUDIJU RADOMIRA KONSTANTINOVICA O DISU

Ova studija je u isto vreme jedna velika rasprava o fundamentalnim pitanjima srpske poezije koju Konstantinović vodi sa načelnicima jednog zdravo-razumskog shvatanja poezije na čelu sa Jovanom Skerlićem, zatim Brankom Lazarevićem i drugima (suprotstavljujući im u izvesnom smislu Dimitrija Mitrinovića), rasprava koja nesumnjivo prevazilazi okvire jedne pesničke rasprave i prelazi na raspravu o samom biću jezika, s jedne, i o mentalitetu sredine, s druge strane, čiji su izraz Skerlić i ostali; pismeni i kultivisani izraz jednog uistinu zatvorenenog, sebi samom dovoljnog, samim tim ograničenog, siromaško-radenog, »čestitog«, palanačko-uskogrudog mentalitetu, koji u svemu onome što je vanumno, fantastično, iracionalno, nedorečeno, slobodno, otvoreno itd., vidi smrtnu opasnost ne samo za sredinu, već i za samo biće naroda. Taj duh, međutim, nema ništa sa bićem naroda, jer je ono isto što i biće čitavog sveta, jedno jedino biće ljudske vrste, dok je palanački duh samo jedan od prolaznih istorijskih socijalno-psiholoških mera njegovog duha.

Pišući o Disu i drugim velikim srpskim pesnicima — L. Kostiću, M. Crnjanskom, R. Petroviću, M. Nastasijeviću, S. Vinaveru, D. Matiću, O. Daviću, (sve u časopisu TRECI PROGRAM — Konstantinović je napisao jednu magistratu raspravu o samoj uistini poezije, o vidovima prilaza poeziji i mišljenju o poeziji, a samim tim, o svim glavnim nosiocima mišljenja o poeziji. Istovremeno, to je korenita revalorizacija tako reči svega onoga što je do danas o toj poeziji važilo, odnosno što u njoj nikako nije važilo, to je jedan drugi vid i drugi sastav moderne srpske poezije. Osim toga, Konstantinović je sa fantastičnim saživljavanjem opisao i tip čoveka (pesnika) usamljenog i opsesivno pritisnutog svojim svetom, istodobno prezrenog i izgnanog iz »pristojnog društva«.

CEZNJA ZA GAJDAMA

»Ime Gliše Trlajića, koji je u Rusiji bio profesor, dovoljno je celom slovenskom svetu poznato. On da se nije na slovenski jezik bacio, imali bi može biti u njemu bačkoga Dositija; ali je valjda tako suđeno bilo, da svaki od Dositjevi veliki suvremenika, bude za sebe original. Dokle slovenski piše ne poznajemo ga ko je; ali u njegovim srpskim pismima i pesmama, vidimo onog pravog Bačvanina iz Mola, Matimu je po želji gajde čak u Rusiju poslala, u koje je on prevd ruskom gospodom sviđao, a posle njegove smrti, kad su iste gajde u Mol poslate, nikad mu se mati od plača zadržati nije mogla, kad god je čula, da ko god u nji svira. Žao mi je da se niko nije našao da mu ceo život opiše. (...) Njegova je familija još i danas prilično velika; zovu se osim Trlajić i Kerčini; svi su, koliko jí je god, za čudo umiljati, mada su ponajviše rapavi; pevací, kaki se samo želeti mogu, kocoći i taki udvarači, da ma koja devojka pretpostavlja nji oženjene drugim neženjenim momcima.«

(Novak Radonić: Molčani i sentomašani, »Danica«, 1861. god.)

DOPUNA BIOGRAFIJE TRLAJIĆA

Sam Novak Radonić je, u istoj »Danici«, dve godine kasnije, pod naslovom NESTO O GLISI TRLAJIĆU MOLČANINU, napisao sve ono što je »naživo« mogao saznati (uglavnom od Đorda Popovića, takođe slikara iz Mola) o ovom pesniku. Taj njegov zapis o Gliši Trlajiću nije naročito dugačak i ograničio se isključivo na biografske podatke, koji su, međutim, i sami za sebe vanredno interesantni. Zapis je kasnije preštampan u knjizi Novaka Radonića MOLSKA MUDROVANJA (prva knjiga) izd. 1878. godine u Novom Sadu.

Trlajići (Kerčini) i danas žive u Molu.

